

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 15 lipca 2021 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Polityka społeczna – Równość traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy – Dyrektywa 2000/78/WE – Zakaz dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność – Artykuł 2 ust. 2 lit. a) – Artykuł 4 ust. 1 – Artykuł 5 – Uregulowanie krajowe przewidujące wymogi w zakresie ostrości słuchu funkcjonariuszy służby więziennej – Niedochowanie wymaganych minimalnych progów percepcji dźwiękowej – Bezwzględna niemożność dalszego pełnienia obowiązków

W sprawie C-795/19

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Riigikohus (sąd najwyższy, Estonia) postanowieniem z dnia 24 października 2019 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 29 października 2019 r., w postępowaniu:

XX

przeciwko

Tartu Vangla,

przy udziale:

Justiitsminister,

Tervise- ja tööminister,

Õiguskantsler,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: A. Arabadjiev, prezes izby, A. Kumin, T. von Danwitz (sprawozdawca), P.G. Xuereb i I. Ziemele, sędziowie,

rzecznik generalny: H. Saugmandsgaard Øe,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

* Język postępowania: estoński.

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu XX – K. Hanni, vandeadvokaat,
- w imieniu Õiguskantsler – O. Koppel,
- w imieniu rządu greckiego – E.-M. Mamouna, A. Magrippi i A. Dimitrakopoulou, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej – D. Martin i E. Randvere, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 25 listopada 2020 r.,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 2 ust. 2 i art. 4 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.U. 2000, L 303, s. 16).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy XX a Tartu Vangla (zakładem karnym w Tartu, Estonia) w następstwie decyzji dyrektora tego zakładu o rozwiązaniu umowy o pracę z XX z powodu niedochowania wymogów dotyczących ostrości słuchu funkcjonariuszy służby więziennej.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Motywy 16, 18, 20, 21 i 23 dyrektywy 2000/78 stanowią:
 - „(16) Przyjęcie środków uwzględniających potrzeby osób niepełnosprawnych w miejscu pracy jest najważniejszym czynnikiem w walce z dyskryminacją osób niepełnosprawnych.
 - [...]
 - (18) Niniejsza dyrektywa nie wymaga, w szczególności od sił zbrojnych, policji, służb więziennych lub ratowniczych przyjmowania do pracy lub dalszego zatrudniania osób nieposiadających wymaganych zdolności umożliwiających wykonywanie [wszystkich] zadań, które mogą im zostać powierzone z uwzględnieniem wynikającego z prawa celu utrzymania zdolności operacyjnej tych służb.
 - [...]

- (20) Należy przyjąć właściwe, to znaczy skuteczne i praktyczne środki w celu przystosowania miejsca pracy z uwzględnieniem niepełnosprawności, na przykład przystosowując pomieszczenia lub wyposażenie, czas pracy, podział zadań lub ofertę kształceniową lub integracyjną.
- (21) Aby ustalić, czy przyjęcie danych środków wiąże się z koniecznością nieproporcjonalnie wysokiego obciążenia, należy uwzględnić w szczególności związane z tym koszty finansowe i inne, rozmiar organizacji lub środki finansowe, którymi dysponują przedsiębiorstwa, oraz możliwość pozyskania środków publicznych lub jakiegokolwiek innej pomocy.

[...]

- (23) W bardzo niewielu okolicznościach różnice w traktowaniu mogą być uzasadnione, w przypadku gdy charakterystyka związana z religią lub przekonaniem, niepełnosprawnością, wiekiem bądź orientacją seksualną jest istotnym i determinującym wymogiem zawodowym, pod warunkiem że cel jest zgodny z prawem, a wymóg zachowuje proporcje. O takich okolicznościach należy powiadamiać w informacjach dostarczanych przez państwa członkowskie Komisji”.

4 Zgodnie z art. 1 tej dyrektywy, zatytułowanym „Cel”:

„Celem niniejszej dyrektywy jest wyznaczenie ogólnych ram dla walki z dyskryminacją ze względu na religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną w odniesieniu do zatrudnienia i pracy, w celu realizacji w państwach członkowskich zasady równego traktowania”.

5 Artykuł 2 wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Pojęcie dyskryminacji”, stanowi:

„1. Do celów niniejszej dyrektywy »zasada równego traktowania« oznacza brak jakichkolwiek form bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji z przyczyn określonych w art. 1.

2. Do celów ust. 1:

- a) dyskryminacja bezpośrednia występuje w przypadku, gdy osobę traktuje się mniej przychylnie, niż traktuje się, traktowano lub traktowano by inną osobę w porównywalnej sytuacji, z jakiegokolwiek przyczyny wymienionej w art. 1;

[...]

5. Niniejsza dyrektywa nie narusza środków przewidzianych przepisami krajowymi, które w społeczeństwie demokratycznym są niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, utrzymania porządku i zapobiegania działaniom podlegającym sankcjom karnym, ochrony zdrowia i ochrony praw i wolności innych osób”.

- 6 Artykuł 3 tej dyrektywy, zatytułowany „Zakres”, stanowi w ust. 1:

„W granicach kompetencji [Unii Europejskiej] niniejszą dyrektywę stosuje się do wszystkich osób, zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego, włącznie z instytucjami publicznymi, w odniesieniu do:

- a) warunków dostępu do zatrudnienia lub pracy na własny rachunek, w tym również kryteriów selekcji i warunków rekrutacji, niezależnie od dziedziny działalności i na wszystkich szczeblach hierarchii zawodowej, również w odniesieniu do awansu zawodowego;

[...]

- c) warunków zatrudnienia i pracy, łącznie z warunkami zwalniania i wynagradzania;

[...]”.

- 7 Artykuł 4 dyrektywy 2000/78, zatytułowany „Wymagania zawodowe”, przewiduje w ust. 1:

„Niezależnie od przepisów art. 2 ust. 1 i 2, państwa członkowskie mogą uznać, że odmienne traktowanie ze względu na cechy związane z jedną z przyczyn wymienionych w art. 1 nie stanowi dyskryminacji w przypadku, gdy ze względu na rodzaj działalności zawodowej lub warunki jej wykonywania dane cechy są istotnym i determinującym wymogiem zawodowym, pod warunkiem że cel jest zgodny z prawem, a wymóg jest proporcjonalny”.

- 8 Artykuł 5 tej dyrektywy, zatytułowany „Racjonalne usprawnienia dla osób niepełnosprawnych”, stanowi:

„W celu zagwarantowania przestrzegania zasady równego traktowania osób niepełnosprawnych, przewiduje się wprowadzenie racjonalnych usprawnień. Oznacza to, że pracodawca podejmuje właściwe środki, z uwzględnieniem potrzeb konkretnej sytuacji, aby umożliwić osobie niepełnosprawnej dostęp do pracy, wykonywanie jej lub rozwój zawodowy bądź kształcenie, o ile środki te nie nakładają na pracodawcę nieproporcjonalnie wysokich obciążeń. Obciążenia te nie są nieproporcjonalne, jeżeli są w wystarczającym stopniu rekompensowane ze środków istniejących w ramach polityki prowadzonej przez dane państwo członkowskie na rzecz osób niepełnosprawnych”.

Prawo estońskie

- 9 Paragraf 146 vangistusseadus (ustawy o więziennictwie) stanowi:

„(1) Celem badań lekarskich funkcjonariuszy zakładów karnych jest wykrywanie problemów zdrowotnych spowodowanych przez służbę, zmniejszenie i wyeliminowanie zagrożeń zdrowotnych, a także stwierdzenie braku problemów zdrowotnych, które uniemożliwiałyby funkcjonariuszowi zakładu karnego wypełnianie obowiązków zawodowych.

[...]

(4) Przepisy dotyczące wymogów i kontroli w dziedzinie zdrowia funkcjonariuszy zakładów karnych, jak również wymogi dotyczące treści i formy świadectwa zdrowia są określone w rozporządzeniu rządu Republiki Estońskiej”.

- 10 Vabariigi Valitsuse määrus nr 12 „Vanglateenistuse ametniku tervisenõuded ja tervisekontrolli kord ning tervisetõendi sisu ja vormi nõuded” (rozporządzenie nr 12 rządu Republiki Estońskiej ustanawiające wymogi zdrowotne stawiane funkcjonariuszom zakładu karnego, a także wymogi w zakresie procedur badań lekarskich oraz treści i formy świadectwa zdrowia) z dnia 22 stycznia 2013 r. (zwane dalej „rozporządzeniem nr 12”), przyjęte na podstawie § 146 ust. 4 ustawy o więziennictwie, weszło w życie w dniu 26 stycznia 2013 r.
- 11 Paragraf 3 tego rozporządzenia przewiduje:
- „(1) Sprawność wzrokowa funkcjonariusza zakładu karnego powinna spełniać następujące wymogi:
- 1) sprawność wzrokowa z korekcją nie może być niższa niż 0,6 w jednym oku ani niższa niż 0,4 w drugim oku;
 - 2) normalne pole widzenia, normalna percepcja kolorów i normalne widzenie w nocy.
- (2) dopuszczalne jest noszenie przez funkcjonariusza zakładu karnego soczewek kontaktowych i okularów”.
- 12 Zgodnie z § 4 wspomnianego rozporządzenia:
- „(1) Poziom zdolności słyszenia funkcjonariusza zakładu karnego musi być wystarczający do komunikowania się przez telefon oraz słyszenia alarmów i komunikatów nadawanych przez radiowęzeł.
- (2) Podczas badania lekarskiego ubytek słuchu u funkcjonariusza zakładu karnego w sprawniejszym uchu nie może przekraczać 30 dB przy częstotliwości 500–2000 Hz i 40 dB przy częstotliwości 3000–4000 Hz, zaś w uchu mniej sprawnym – 40 dB przy częstotliwości 500–2000 Hz i 60 dB przy częstotliwości 3000–4000 Hz”.
- 13 Paragraf 5 tegoż rozporządzenia stanowi:
- „(1) Załącznik 1 zawiera wykaz zaburzeń zdrowotnych uniemożliwiających pełnienie służby w charakterze funkcjonariusza zakładu karnego, które należy wziąć pod uwagę przy ocenie stanu zdrowia takiego funkcjonariusza.
- (2) Istnienie bezwzględego przeciwwskazania medycznego wyklucza zatrudnienie danej osoby w służbie więziennej lub szkolenie do zawodu funkcjonariusza zakładu karnego [...]”.
- 14 Załącznik 1 do rozporządzenia nr 12 zawiera wykaz zaburzeń zdrowotnych uniemożliwiających funkcjonariuszowi zakładu karnego pełnienie służby. Wśród „przeciwwskazań medycznych” „obniżenie zdolności słyszenia poniżej przewidzianej normy” zaklasyfikowano jako „bezwzględne” przeciwwskazanie medyczne.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

- 15 Skarżący w postępowaniu głównym był zatrudniony przez okres prawie piętnastu lat w charakterze funkcjonariusza służby więziennej w zakładzie karnym w Tartu (Estonia). Od dnia 2 grudnia 2002 r. pracował jako strażnik w oddziale penitencjarnym tego zakładu karnego, a następnie, począwszy od dnia 1 czerwca 2008 r., jako strażnik w oddziale nadzorczym. Zakres obowiązków służbowych skarżącego na tym ostatnim stanowisku obejmował między innymi sprawowanie zgodnie z wytycznymi nadzoru nad osobami objętymi dozorem elektronicznym poprzez system kontroli i przekazywanie informacji o takich osobach, monitorowanie urządzeń kontrolnych i sygnalizacyjnych, reagowanie na informacje w szczególności o alarmach oraz przekazywanie tych informacji dalej, jak również stwierdzanie naruszeń przepisów porządkowych w zakładzie karnym.
- 16 W świadectwie zdrowia z dnia 4 kwietnia 2017 r. stwierdzono, że próg percepcji dźwiękowej w lewym uchu skarżącego w postępowaniu głównym odpowiada wymogom rozporządzenia nr 12, podczas gdy próg percepcji dźwiękowej w prawym uchu wynosi 55–75 decybeli (dB) przy częstotliwości 500–2000 herców (Hz). Zdaniem skarżącego w postępowaniu głównym jest to upośledzenie słuchu, na które cierpiał od dziecka.
- 17 Decyzją z dnia 28 czerwca 2017 r. dyrektor więzienia w Tartu zwolnił skarżącego w postępowaniu głównym na podstawie właściwych przepisów prawa estońskiego, w tym w szczególności § 5 wspomnianego rozporządzenia, ze względu na niezgodność jego poziomu zdolności słyszenia z minimalnymi progami percepcji dźwiękowej określonymi w tym rozporządzeniu.
- 18 Skarżący w postępowaniu głównym wniósł skargę do Tartu Halduskohus (sądu administracyjnego w Tartu, Estonia), żądając stwierdzenia niezgodności z prawem decyzji o zwolnieniu i zasądzenia odszkodowania, podnosząc, że rozporządzenie nr 12 skutkuje dyskryminacją ze względu na niepełnosprawność, sprzeczną z põhiseadus (konstytucją) oraz z uregulowaniem krajowym w dziedzinie równego traktowania. Skargę tę oddalono wyrokiem z dnia 14 grudnia 2017 r. na tej podstawie w szczególności, że wymóg dotyczący minimalnego progu percepcji dźwiękowej, przewidziany w rozporządzeniu nr 12, stanowi środek konieczny i uzasadniony w celu zagwarantowania, by funkcjonariusze służby więziennej byli w stanie wykonywać wszystkie swoje obowiązki.
- 19 Wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2019 r. Tartu Ringkonnakohus (sąd apelacyjny w Tartu, Estonia) uwzględnił apelację skarżącego w postępowaniu głównym, uchylił ten wyrok, stwierdził niezgodność z prawem decyzji o zwolnieniu i zasądził od więzienia w Tartu na rzecz skarżącego odszkodowanie.
- 20 Sąd ten uznał, że przepisy rozporządzenia nr 12 dotyczące wymogów w zakresie ostrości słuchu są sprzeczne z ogólną zasadą równości ustanowioną w konstytucji. Zdaniem tego sądu rozporządzenie to jest ponadto sprzeczne z zasadą ochrony uzasadnionych oczekiwań, również zapisaną w konstytucji. Sąd ten postanowił zatem odstąpić od zastosowania tych przepisów do rozpatrywanej przez siebie sprawy. Postanowił również wszcząć postępowanie sądowe w sprawie kontroli zgodności wspomnianych przepisów z konstytucją przed sądem odsyłającym, Riigikohus (sądem najwyższym, Estonia).
- 21 Ten ostatni sąd wyjaśnia, że Justiitsminister (minister sprawiedliwości, Estonia) i zakład karny w Tartu podnoszą, że rozporządzenie nr 12, a dokładniej załącznik 1 do niego, jest zgodne z konstytucją oraz że konieczność zapewnienia bezpieczeństwa osób i porządek publiczny

stanowią uzasadnienie minimalnych progów percepcji dźwiękowej przewidzianych w tym rozporządzeniu, jak również zakazu korzystania z aparatu słuchowego w celu spełnienia tych wymogów. Funkcjonariusz służby więziennej powinien bowiem być w stanie wykonywać wszystkie zadania, do których został przeszkolony, i w razie potrzeby udzielić pomocy policji, wobec czego ostrość słuchu funkcjonariusza służby więziennej musi być wystarczająca do tego, aby nawet bez protezy słuchowej zagwarantować efektywną komunikację ze współpracownikami bez jakiegokolwiek ryzyka we wszystkich okolicznościach.

- 22 Sąd odsyłający zauważa również, że obowiązek traktowania osób z niepełnosprawnością w taki sam sposób jak innych osób znajdujących się w porównywalnej sytuacji i bez dyskryminacji wynika nie tylko z konstytucji, lecz również z prawa Unii, w szczególności z art. 21 ust. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i z przepisów dyrektywy 2000/78.
- 23 Sąd odsyłający wskazuje wreszcie, powołując się na wyrok z dnia 13 listopada 2014 r., *Vital Pérez* (C-416/13, EU:C:2014:2371, pkt 43–45), że troska o zapewnienie zdolności operacyjnej i prawidłowego funkcjonowania służb policyjnych, więziennych lub ratowniczych stanowi cel zgodny z prawem, który może uzasadniać odmienne traktowanie. Należałoby jednak zbadać, czy uregulowanie krajowe rozpatrywane w postępowaniu głównym nałożyło wymóg proporcjonalny do zamierzonego celu. Ani zaś brzmienie tej dyrektywy, ani orzecznictwo Trybunału nie pozwalają na wyciągnięcie jednoznacznych wniosków w tej kwestii.
- 24 W tych okolicznościach Riigikohus (sąd najwyższy) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 2 ust. 2 w związku z art. 4 ust. 1 dyrektywy Rady [2000/78] należy interpretować w ten sposób, że niezgodne z nim są uregulowania krajowe, które przewidują, że ubytek słuchu powodujący, że zdolność słyszenia znajduje się poniżej przewidzianej normy, stanowi bezwzględną przeszkodę w pełnieniu służby w charakterze funkcjonariusza zakładu karnego, oraz zabraniają stosowania aparatów korygujących przy ocenie spełniania wymogów dotyczących słuchu?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

- 25 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 2 ust. 2 i art. 4 ust. 1 dyrektywy 2000/78 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu przewidującemu, iż bezwzględnie niemożliwe jest dalsze pełnienie obowiązków przez funkcjonariusza służby więziennej, którego ostrość słuchu nie odpowiada minimalnym progom percepcji dźwiękowej określonym w tym uregulowaniu, bez zezwalania na stosowanie aparatów korygujących przy ocenie spełniania wymogów dotyczących ostrości słuchu.
- 26 Na wstępie należy przypomnieć, że zarówno z tytułu i preambuły, jak i z treści i celu dyrektywy 2000/78 wynika, że dyrektywa ta zmierza do ustanowienia ogólnych warunków ramowych w celu zapewnienia każdej osobie równego traktowania „w zakresie zatrudnienia i pracy”, przyznając jej skuteczną ochronę przed dyskryminacją ze względu na jedną z przyczyn wymienionych w art. 1, wśród których znajduje się niepełnosprawność (wyroki: z dnia 19 września 2018 r., *Bedi*, C-312/17, EU:C:2018:734, pkt 28 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 8 października 2020 r., *Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu i in.*, C-644/19, EU:C:2020:810, pkt 30).

- 27 Co się tyczy możliwości zastosowania tej dyrektywy, w świetle przedstawionych przez sąd odsyłający wskazówek, niezakwestionowanych przed Trybunałem, rozporządzenie nr 12 dotyczy warunków rekrutacji i zwalniania, w rozumieniu art. 3 ust. 1 lit. a) i c) wspomnianej dyrektywy, funkcjonariusza służby więziennej i jest tym samym objęte zakresem stosowania tej dyrektywy.
- 28 Jeśli chodzi w pierwszej kolejności o kwestię, czy uregulowanie krajowe takie jak rozpatrywane w postępowaniu głównym wprowadza odmienne traktowanie ze względu na niepełnosprawność, należy przypomnieć, że zgodnie z art. 2 ust. 1 dyrektywy 2000/78 „zasada równego traktowania” oznacza brak jakichkolwiek form bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji z przyczyn określonych w jej art. 1. Artykuł 2 ust. 2 lit. a) tej dyrektywy uściśla, że dyskryminacja bezpośrednia występuje w przypadku, gdy osobę traktuje się mniej przychylnie, niż traktuje się, traktowano lub traktowano by inną osobę w porównywalnej sytuacji, ze względu na cechy związane z niepełnosprawnością.
- 29 W niniejszej sprawie, zgodnie z rozporządzeniem nr 12, w szczególności z jego § 4 i załącznikiem 1 do niego, osób z obniżonym poziomem ostrości słuchu, poniżej wymaganych minimalnych progów percepcji dźwiękowej, nie można zatrudniać lub utrzymywać w pełnieniu obowiązków jako funkcjonariuszy służby więziennej. W związku z tym traktuje się je mniej przychylnie, niż traktuje się, traktowano lub traktowano by inne osoby w porównywalnej sytuacji, to jest innych pracowników, którzy są zatrudnieni jako funkcjonariusze służby więziennej, lecz których poziom ostrości słuchu spełnia te normy.
- 30 Wynika z tego, że rozporządzenie to wprowadza odmienne traktowanie bezpośrednio ze względu na niepełnosprawność w rozumieniu art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2000/78.
- 31 Co się tyczy w drugiej kolejności kwestii, czy takie odmienne traktowanie można uzasadnić na podstawie art. 4 ust. 1 dyrektywy 2000/78, należy przypomnieć, że w myśl tego przepisu państwa członkowskie mogą uznać, że odmienne traktowanie ze względu na cechy związane z jedną z przyczyn wymienionych w art. 1 tej dyrektywy nie stanowi dyskryminacji w przypadku, gdy ze względu na rodzaj działalności zawodowej lub warunki jej wykonywania dane cechy są istotnym i determinującym wymogiem zawodowym, pod warunkiem że cel jest zgodny z prawem, a wymóg jest proporcjonalny.
- 32 Trybunał orzekł, że to nie przyczyna, z której wynika odmienne traktowanie, ale cecha związana z tą przyczyną powinna stanowić taki istotny i determinujący wymóg zawodowy (wyrok z dnia 15 listopada 2016 r., Salaberria Sorondo, C-258/15, EU:C:2016:873, pkt 33 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 33 Jako że pozwala on na odstępstwo od zakazu dyskryminacji, art. 4 ust. 1 wspomnianej dyrektywy w świetle jej motywu 23, odnoszącego się do „bardzo niewielu okoliczność[i]”, w których różnice w traktowaniu mogą być uzasadnione, podlega ścisłej wykładni (zob. podobnie wyrok z dnia 13 września 2011 r., Prigge i in., C-447/09, EU:C:2011:573, pkt 72 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 34 W tym względzie należy zauważyć, że motyw 18 dyrektywy 2000/78, uściśla, iż dyrektywa ta nie wymaga od służb więziennych przyjmowania do pracy lub dalszego zatrudniania osób nieposiadających wymaganych zdolności umożliwiających wykonywanie wszystkich zadań, które mogą im zostać powierzone z uwzględnieniem wynikającego z prawa celu utrzymania zdolności operacyjnej tych służb.

- 35 Troska o zapewnienie zdolności operacyjnej i prawidłowego funkcjonowania tych służb stanowi zatem cel zgodny z prawem w rozumieniu art. 4 ust. 1 tej dyrektywy (zob. analogicznie wyrok z dnia 13 listopada 2014 r., *Vital Pérez*, C-416/13, EU:C:2014:2371, pkt 44).
- 36 Ponadto zgodnie z art. 2 ust. 5 dyrektywy 2000/78 nie narusza ona środków przewidzianych przepisami krajowymi, które w społeczeństwie demokratycznym są niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, utrzymania porządku i zapobiegania działaniom podlegającym sankcjom karnym, ochrony zdrowia i ochrony praw i wolności innych osób.
- 37 Co się tyczy celu zamierzonego przez uregulowanie krajowe rozpatrywane w postępowaniu głównym, z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że przewidując w § 4 i załączniku 1 minimalne progi percepcji dźwiękowej, których niedochowanie stanowi bezwzględne przeciwwskazanie medyczne dla wykonywania obowiązków funkcjonariusza służby więziennej, rozporządzenie to ma na celu ochronę bezpieczeństwa osób i porządku publicznego poprzez zapewnienie, by funkcjonariusze służby więziennej byli fizycznie w stanie wykonywać wszystkie ciężące na nich zadania.
- 38 Zgodnie z § 4 ust. 1 wspomnianego rozporządzenia ostrość słuchu funkcjonariusza służby więziennej musi być zatem wystarczająca do komunikowania się przez telefon oraz słyszenia alarmów i komunikatów nadawanych przez radiowęzeł.
- 39 Jak zauważył rzecznik generalny w pkt 45 opinii, wymóg prawidłowego słyszenia, a tym samym posiadania pewnego poziomu ostrości słuchu, wynika z charakteru obowiązków funkcjonariusza służby więziennej, takich jak opisane przez sąd odsyłający. Sąd ów wskazał bowiem, że nadzorowanie więźniów wymaga zwłaszcza zdolności wykrywania zakłóceń manifestujących się poprzez dźwięk i reagowania na nie, usłyszenia uruchomionego alarmu, możliwości porozumiewania się z innymi funkcjonariuszami za pomocą urządzeń komunikacyjnych, a w szczególności w hałasie lub w sytuacjach konfliktów, potencjalnie fizycznych, w przypadku popełnianych przez osadzonych naruszeń przepisów porządkowych zakładu karnego. Ponadto z tych samych wskazówek wynika, że każdy funkcjonariusz służby więziennej może podlegać obowiązkowi udzielenia pomocy policji, do której znajdują zastosowanie te same wymogi w zakresie ostrości słuchu.
- 40 Trybunał orzekł zaś już, że fakt posiadania szczególnej sprawności fizycznej można uważać za „istotny i determinujący wymóg zawodowy” – w rozumieniu art. 4 ust. 1 dyrektywy 2000/78 – dla wykonywania niektórych zawodów, takich jak zawód strażaka lub funkcjonariusza policji (zob. podobnie wyroki: z dnia 12 stycznia 2010 r., *Wolf*, C-229/08, EU:C:2010:3, pkt 40; z dnia 13 listopada 2014 r., *Vital Pérez*, C-416/13, EU:C:2014:2371, pkt 40, 41; a także z dnia 15 listopada 2016 r., *Salaberria Sorondo*, C-258/15, EU:C:2016:873, pkt 36).
- 41 W związku z tym, że względu na charakter obowiązków funkcjonariusza służby więziennej i warunków ich wykonywania, okoliczność, że jego ostrość słuchu musi spełniać określony w uregulowaniu krajowym minimalny próg percepcji dźwiękowej, można uznać za „istotny i determinujący wymóg zawodowy” w rozumieniu wspomnianego art. 4 ust. 1 dla wykonywania zawodu funkcjonariusza służby więziennej.
- 42 Ponieważ rozporządzenie nr 12 zmierza do ochrony bezpieczeństwa osób i porządku publicznego, należy stwierdzić, że rozporządzenie to realizuje cele zgodne z prawem, jak wynika z pkt 36 i 37 niniejszego wyroku. W tych okolicznościach należy jeszcze sprawdzić, czy proporcjonalny jest wymóg przewidziany przez to rozporządzenie, w jego § 4 i w załączniku 1 do tego

rozporządzenia, zgodnie z którym ostrość słuchu funkcjonariusza służby więziennej powinna spełniać minimalne progi percepcji dźwiękowej – przy czym nie jest dozwolone stosowanie aparatów korygujących w trakcie oceny spełnienia tych progów – których niedochowanie stanowi bezwzględne przeciwwskazanie medyczne dla wykonywania jego obowiązków, powodujące ich zakończenie i tym samym mogące prowadzić do jego zwolnienia. W konsekwencji należy ustalić, czy wymóg ten jest odpowiedni do osiągnięcia tych celów i czy nie wykracza poza to, co jest niezbędne do ich osiągnięcia (zob. podobnie wyrok z dnia 13 listopada 2014 r., *Vital Pérez*, C-416/13, EU:C:2014:2371, pkt 45).

- 43 Co się tyczy najpierw odpowiedniego charakteru wymogu, o którym mowa w poprzednim punkcie, do osiągnięcia celów zamierzonych przez rozporządzenie nr 12 związanych z utrzymaniem bezpieczeństwa osób i porządku publicznego, można przyjąć, że ustalenie minimalnego progu percepcji dźwiękowej dla wykonywania obowiązków funkcjonariusza służby więziennej bez stosowania aparatów korygujących słuch pozwala zapewnić, że ten funkcjonariusz będzie w stanie reagować na alarmy dźwiękowe lub ewentualny akt agresji i udzielić pomocy policji bez ryzyka doznawania ewentualnych przeszkód z powodu używania, pogorszenia działania lub utraty aparatu słuchowego.
- 44 Jednakże należy przypomnieć, że uregulowanie jest właściwe do zapewnienia realizacji wskazanego celu, tylko jeśli jego osiągnięcie jest rzeczywistym przedmiotem troski tego uregulowania w sposób spójny i systematyczny (wyroki: z dnia 12 stycznia 2010 r., *Petersen*, C-341/08, EU:C:2010:4, pkt 53 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 21 stycznia 2021 r., *INSS*, C-843/19, EU:C:2021:55, pkt 32).
- 45 Ze wskazówek zawartych we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika zaś, że dochowanie minimalnych progów percepcji dźwiękowej określonych w rozporządzeniu nr 12 podlega ocenie bez możliwości użycia przy tej okazji przez danego funkcjonariusza służby więziennej protezy słuchowej, podczas gdy w trakcie oceny dochowania przewidzianych w nim norm w zakresie ostrości wzroku funkcjonariusz może korzystać z urządzeń korygujących, takich jak soczewki kontaktowe lub okulary. Tymczasem noszenie, utrata lub pogorszenie działania soczewek kontaktowych lub okularów może również utrudniać wykonywanie przez niego obowiązków i powodować dla funkcjonariusza służby więziennej ryzyka porównywalne z ryzykiem wynikającym ze stosowania, utraty lub pogorszenia działania protezy słuchowej, w szczególności w sytuacji konfliktu fizycznego, w której wspomniany funkcjonariusz mógłby się znaleźć.
- 46 Następnie, jeśli chodzi o niezbędność tego wymogu do osiągnięcia celów związanych z utrzymaniem bezpieczeństwa osób i porządku publicznego, do których dąży rozporządzenie nr 12, należy przypomnieć, że niedochowanie minimalnych progów percepcji dźwiękowej określonych w tym rozporządzeniu stanowi przeciwwskazanie medyczne uniemożliwiające w sposób bezwzględny wykonywanie obowiązków funkcjonariusza służby więziennej. Progi te mają zastosowanie do wszystkich funkcjonariuszy służby więziennej, bez możliwości odstępstwa, niezależnie od zakładu, do którego są przydzieleni, lub zajmowanego przez nich stanowiska. Ponadto wspomniane rozporządzenie nie pozwala na indywidualną ocenę zdolności funkcjonariusza służby więziennej do wypełniania podstawowych obowiązków w tym zawodzie bez względu na występujące u niego upośledzenie słuchu.
- 47 Spośród zadań tych funkcjonariuszy, jak wynika z pkt 15 i 39 niniejszego wyroku, niektóre z nich polegają zaś na nadzorowaniu osób objętych dozorem elektronicznym za pomocą systemu kontroli, a także na monitorowaniu urządzeń kontrolnych i sygnalizacyjnych, co nie pociąga za

sobą częstych kontaktów z osadzonymi. Ponadto z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że rozporządzenie nr 12 nie uwzględnia okoliczności, iż upośledzenie słuchu można skorygować za pomocą protez słuchowych, które mogą być zminiaturyzowane, umieszczone wewnątrz ucha, a nawet umieszczone pod hełmem.

- 48 Poza tym należy przypomnieć, że na mocy art. 5 dyrektywy 2000/78 w świetle jej motywów 20 i 21 pracodawca jest zobowiązany podejmować właściwe środki, z uwzględnieniem potrzeb konkretnej sytuacji, aby umożliwić osobie niepełnosprawnej dostęp do pracy, wykonywanie jej lub rozwój zawodowy bądź kształcenie, o ile środki te nie nakładają na pracodawcę nieproporcjonalnie wysokich obciążeń. Zgodnie bowiem z brzmieniem motywu 16 tej dyrektywy przyjęcie środków uwzględniających potrzeby osób niepełnosprawnych w miejscu pracy jest najważniejszym czynnikiem w walce z dyskryminacją osób niepełnosprawnych. W tym względzie Trybunał uściślił, że pojęcie „racjonalnych usprawnień” należy rozumieć szeroko, jako usunięcie wszelkich barier, które mogą utrudniać osobom niepełnosprawnym pełne i skuteczne uczestnictwo w życiu zawodowym na równych zasadach z innymi pracownikami. Ponadto motyw 20 zawiera w tym względzie wykaz racjonalnych usprawnień o charakterze materialnym, organizacyjnym lub edukacyjnym, który nie jest wyczerpujący (zob. podobnie wyrok z dnia 11 kwietnia 2013 r., HK Danmark, C-335/11 i C-337/11, EU:C:2013:222, pkt 54, 56).
- 49 Obowiązek taki jest również ustanowiony w Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych, która została zatwierdzona w imieniu Wspólnoty Europejskiej decyzją Rady 2010/48/WE z dnia 26 listopada 2009 r. (Dz.U. 2010, L 23, s. 35) i na której postanowienia – jak należy przypomnieć – można powołać się do celów dokonania wykładni przepisów dyrektywy 2000/78, wobec czego wykładni tej dyrektywy należy dokonywać w miarę możliwości zgodnie z rzeczoną konwencją (zob. podobnie wyrok z dnia 11 września 2019 r., Nobel Plastiques Ibérica, C-397/18, EU:C:2019:703, pkt 40).
- 50 W tym względzie Trybunał orzekł, że dyrektywa ta stoi na przeszkodzie rozwiązaniu umowy o pracę ze względu na niepełnosprawność, które, zważywszy na obowiązek wprowadzania racjonalnych usprawnień dla osób niepełnosprawnych, nie jest uzasadnione tym, że dana osoba nie jest kompetentna ani zdolna bądź nie pozostaje w dyspozycji do wykonywania najważniejszych czynności na danym stanowisku (zob. podobnie wyrok z dnia 11 lipca 2006 r., Chacón Navas, C-13/05, EU:C:2006:456, pkt 52).
- 51 W niniejszym przypadku, jak wynika ze wskazówek zawartych we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, skarżący w postępowaniu głównym przed zwolnieniem pełnił służbę jako funkcjonariusz służby więziennej przez ponad czternaście lat, a przełożeni byli z niego zadowoleni. Jednakże zgodnie z tymi samymi wskazówkami okazuje się, że rozporządzenie nr 12 nie pozwalało jego pracodawcy na dokonanie przed zwolnieniem weryfikacji, czy możliwe jest zastosowanie odpowiednich środków zgodnie z art. 5 dyrektywy 2000/78, takich jak stosowanie aparatu słuchowego, zwolnienie go z obowiązku wykonywania zadań wiążących się z koniecznością osiągnięcia wymaganych minimalnych progów percepcji dźwiękowej, czy też przydzielenie na stanowisko niewymagające osiągnięcia tych progów, przy czym nie przedstawiono żadnych informacji co do ewentualnie nieproporcjonalnego charakteru obciążeń, które takie środki nakładałyby.
- 52 Tym samym, przewidując minimalne progi percepcji dźwiękowej, których niedochowanie stanowi przeciwwskazanie medyczne uniemożliwiające w sposób bezwzględny wykonywanie obowiązków funkcjonariusza służby więziennej, bez umożliwienia sprawdzenia, czy funkcjonariusz ten jest w stanie wykonywać swoje obowiązki, w stosownym przypadku po przyjęciu racjonalnych

usprawnień w rozumieniu wspomnianego art. 5, rozporządzenie nr 12, jak się wydaje, nałożyło wymóg wykraczający poza to, co jest konieczne do osiągnięcia celów zamierzonych przez to rozporządzenie, czego ustalenie należy do sądu odsyłającego.

- 53 W świetle powyższego na zadane pytanie należy odpowiedzieć, że art. 2 ust. 2 lit. a), art. 4 ust. 1 i art. 5 dyrektywy 2000/78 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu przewidującemu, iż bezwzględnie niemożliwe jest dalsze pełnienie obowiązków przez funkcjonariusza służby więziennej, którego ostrość słuchu nie odpowiada minimalnym progom percepcji dźwiękowej określonym w tym uregulowaniu, bez umożliwienia sprawdzenia, czy funkcjonariusz ten jest w stanie wykonywać wspomniane obowiązki, w stosownym przypadku po przyjęciu racjonalnych usprawnień w rozumieniu tego art. 5.

W przedmiocie kosztów

- 54 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 2 ust. 2 lit. a), art. 4 ust. 1 i art. 5 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu przewidującemu, iż bezwzględnie niemożliwe jest dalsze pełnienie obowiązków przez funkcjonariusza służby więziennej, którego ostrość słuchu nie odpowiada minimalnym progom percepcji dźwiękowej określonym w tym uregulowaniu, bez umożliwienia sprawdzenia, czy funkcjonariusz ten jest w stanie wykonywać wspomniane obowiązki, w stosownym przypadku po przyjęciu racjonalnych usprawnień w rozumieniu tego art. 5.

Podpisy